

Kvalitetsvurdering af
Museet for Varde By og Omegn
2015

Indhold

Kulturstyrelsens samlede vurdering	3
Fakta om Museet for Varde By og Omegn	5
Kvalitetsvurderingens fokusområder	6
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse.....	6
Ressourcegrundlag	9
Forskning	11
Formidling	13
Samlingsvaretagelse	17
Museets fremtid	21
BAGGRUND.....	23
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Museet for Varde By og Omegn	23
2. Om Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger.....	24

Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering af Museet for Varde By og Omegn i 2004 og gør status for udviklingen og kvaliteten af museets arbejde.

Det er Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Museet for Varde By og Omegn løser sine opgaver meget tilfredsstillende.

Museet har en klar vision og evner at prioritere og følge sin strategi.

Museets største udfordring består i den nærmeste fremtid i at sikre opbygning af det ambitiøse Museumscenter Blåvand og samtidig fastholde den hidtidige kvalitet i løsningen af museets centrale, lovbundne opgaver.

Kulturstyrelsen konstaterer, at museet har fulgt tilfredsstillende op på en række forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen af museet i 2004. Der synes dog fortsat at være behov for afklaring af spørgsmålet om kunstmuseal formidling i et museum med pligt til at formidle Varde og Vardeegnens kulturhistorie.

Siden 2004 har museet blandt andet

- taget forskningsforpligtelsen alvorligt, så museet nu leverer forskning i pænt omfang, publiceret i fagfællebedømte tidsskrifter – også internationalt
- skabt en velordnet samling, der er fuldt digitalt registreret og indberettet til de centrale kulturarvsregistre
- videreudviklet og differentieret sin formidling, så den med forskellige midler og synsvinkler perspektiverer områdets kulturhistorie
- gjort væsentlige fremskridt for så vidt angår bevaringsforhold. Museet er inde i en proces, hvor 26 små spredte magasiner i de senere år er blevet reduceret til tre tidssvarende magasiner.

Kvalitetsvurdering i 2004

Museet for Varde By og Omegn blev kvalitetsvurderet af Kulturarvsstyrelsen i 2004. Styrelsen pegede bl.a. på følgende væsentlige udfordringer i rapporten fra 2004:

- for mange udstillingssteder med deraf følgende spredning af museets begrænsede ressourcer
- kommuneopdelt registrering, der vanskeliggør en overordnet styring af indsamlingen
- museet opfatter sig selv som kunstindustrimuseum og fungerer derudover i høj grad som kunstmuseum
- bestyrelsen er ikke inddraget i drøftelser af museets strategiske udvikling

- manglende dialog mellem museum og kommune
- manglende forskning
- dårlige bevaringsforhold, herunder med manglende klimastyring og utilstrækkelig sikring.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2004 kan læses her:

<http://www.kulturstyrelsen.dk/institutioner/museer/museumsvirksomhed/kvalitetsvurdering/kvalitetsvurderinger-2004/>

Fakta om Museet for Varde By og Omegn

Museet for Varde By og Omegn er et statsanerkendt kulturhistorisk museum. Museets ansvarsområde er kulturhistorie i Varde Kommune.

Museet for Varde By og Omegn er en selvejende institution. Det blev oprettet i 1912 med henblik på at give borgerne i Varde mulighed for at tilegne sig klassisk, national dannelse. Det blev statsanerkendt i 1966, og i 2007 blev det udvidet med det tidligere selvstændigt statsanerkendte Ølgod Museum.

Inden for de sidste par år har museet reduceret sine 14 besøgssteder til nu otte:

Varde Kommune er museets offentlige hovedtilskudsgiver.

1. Varde Museum
2. Artillerimuseet
3. Ølgod Museum
4. Hjedding Andelsmejeri
5. Hodde skole
6. Nymindegab Museum og redningsstation
7. Ravmuseet i Oksbøl
8. Tirpitz-stillingen

Et nyt stort besøgssted - Museumscenter Blåvand - er under etablering, og museet har fremskredne planer om formidling af den tidligere flygtningelejr i Oksbøl.

Museet har siden januar 2014 indgået i et strategisk fællesskab, ARK-Vest, med Ringkøbing-Skjern Museum om de arkæologiske opgaver i Varde og Ringkøbing-Skjern kommuner. Det overordnede ansvar for administrationen af opgaverne (museumslovens kapitel 8) ligger hos Museet for Varde By og Omegn.

Sydvestjyske Museer har på vegne af Kulturstyrelsen ansvar for tilsyn med de fredede fortidsminder i Varde Kommune.

Museet har en plads i bestyrelsen for Varde Lokalarkiv, men arkiv og museum er to adskilte institutioner.

Nøgletal i 2014

- Museet for Varde By og Omegn havde i alt 98.072 brugere fordelt på 8 udstillingssteder
- Museets samlede omsætning var på godt 21 mio. kr. (incl. ARK-Vest)
- Egenkapitalen var på 8 mio. kr. (primært værdien af museets oprindelige hovedbygning)
- Museet rådede over 28 årsværk, heraf 11 videnskabelige årsværk, hvoraf to med ph.d.-grad.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

Af kvalitetsvurderingen i 2004 fremgik, at museet i betydeligt omfang opfattede sig som et kunstindustrimuseum. Den konstatering gav den daværende Kulturarvsstyrelse anledning til at skrive, at nogle af museets satsninger forekom mere båret af tilfældigheder og personligt styrede interesser end af en kulturhistorisk betinget nødvendighed ud fra en analyse af museets ansvarsområde.

Kulturarvsstyrelsen indskærpede, at museet ikke var statsanerkendt hverken som kunstindustrimuseum eller kunstmuseum, men som kulturhistorisk lokalmuseum med speciale i sin egne kulturhistoriske udvikling og særpræg.

Ved genbesøget i 2015 kunne Kulturstyrelsen konstatere følgende:

- Museet har taget ovenstående kritik til sig ved at etablere effektive styrings og planlægningsprocedurer, der bl.a. forhindrer, at personlige interesser overskygger museets vedtægtsbestemte formål.

Museet har formuleret et strategisk grundlag i form af en mission, der indebærer, at museet skal

- indsamle og skabe ny viden om egnens historie
- forvalte kommunens fortidsminder forsvarligt
- levere vedkommende, engagerende og aktuel formidling af kulturhistorien såvel til kommunens borgere i alle aldre som til egnens turister

I den tilhørende vision hedder det, at museet "skal være kendt som en åben og engagerende kulturaktør i kommunen, som en turistattraktion på internationalt niveau og i det danske museumslandskab som en attraktiv og udviklende arbejdsplads."

Museets vision har afsæt i de ønsker til et museum, Varde Kommune har formuleret som en del af sin fritids-, idræts- og kulturpolitik.

- Hvordan museet agter at opfylde sin mission og nå visionen, fremgår af museets Udviklingsplan 2012-16: Et bæredygtigt Museum. Planen gør rede for ledelsens påtænkte prioriteringer og konkrete projekter, herunder for et fast etableret fagligt samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum.

Samarbejdet med Ringkøbing-Skjern Museum drejer sig først og fremmest om arkæologi, men omfatter også fire supertemaer, som er fælles for de to museers ansvarsområder. De fire temaer er:

- Jernalder og vikingetid i Vestjylland
- Anden Verdenskrig i Vestjylland
- Vestjysk kultur - landskab og identitet
- Vestkystturisme.

b. Organisation

- Museet er organiseret i en flad struktur, hvor alt akademisk personale refererer til direktøren og teknisk administrativt personale refererer til souschefen. Der er desuden etableret et tværgående team med henblik på opbygning af Museumscenter Blåvand.
- Museet fremstår som en enhedsorganisation. Den nødvendige sammenhæng, koordinering og videndeling mellem de forskellige besøgssteder sikrer museet gennem faste strukturer og procedurer for ledermøder, teammøder og personalemøder samt anden intern kommunikation. Organisationen bæres af et eksplicit værdigrundlag, som har til hensigt at understøtte en fælles intern kultur og sikre enhedsorganisationen.
- Fire foreninger støtter museet: Museumsforeningen for Varde By og Omegn, Ølgod Museumsforening, Nymindegab/Blaabjerg museumsforening og Artillerimuseets støtteforening. I 2014 havde de fire foreninger tilsammen 1.300 medlemmer.
- Museet er medlem af en lang række kulturhistoriske foreninger og organisationer, herunder ICOM, Organisationen Danske Museer (ODM).

c. Ledelse

- Museet for Varde By og Omegn ledes af en bestyrelse og den daglige ledelse (direktion) bestående af en direktør og en souschef.
- Bestyrelsen har ni medlemmer, hvoraf tre udpeges af Kultur- og Fritidsudvalgets midte og yderligere tre medlemmer udpeges af Varde Byråd efter indstilling fra Kultur- og Fritidsudvalget. Herudover udpeger Ølgod Museumsforening og Museumsforeningerne for Varde By og Omegn hvert et medlem, og endelig udpeger lokalarkiverne et medlem. Der er ikke opstillet eksplicitte kompetencekriterier for medlemmernes udpegning. Kønsfordelingen er for tiden tre kvinder og seks mænd med et samlet aldersgennemsnit på 51 år.

- Museet har et forretningsudvalg, der består af formand og to medlemmer af bestyrelsen. Forretningsudvalget mødes hver 14. dag og fungerer som sparringspartner for den daglige ledelse. Der er udarbejdet en forretningsorden for bestyrelsens, forretningsudvalgets og direktionens arbejde, ansvar og opgaver.
- Kulturministeriet udsendte i 2011 publikationen ”God ledelse i selvejende kulturinstitutioner” med en række anbefalinger. Baggrunden for anbefalingerne er stigende krav til ledelsen af kulturinstitutioner. Anbefalingerne skal styrke bestyrelser og direktioner i forhold til at løfte de ledelsesmæssige opgaver og det ansvar, som loven og bekendtgørelsen pålægger dem samt understøtte, at tilskudsmodtagere løser offentligt finansierede opgaver professionelt, kompetent og effektivt. Kulturministeriets mål med anbefalingerne er, at kulturinstitutionernes ledelse sætter sig ind i anbefalingerne og tager dem i anvendelse med de nødvendige tilpasninger til institutionens forhold.
- Museets bestyrelse har forholdt sig til Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse. Det er museets holdning, at der med forretningsudvalget er skabt en effektiv ledelsesstruktur og beslutningsproces. Den daglige ledelse og bestyrelsen vil i en kommende visionsproces drøfte, hvilke kompetencer, som i fremtiden bør være repræsenteret i bestyrelsen. Med denne ledelsesstruktur er der rettet op på det forhold, som er noteret i kvalitetsvurderingen fra 2004, at bestyrelsen ikke var inddraget i museets strategiske udvikling.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har taget kritikken fra 2004 til efterretning. Museet er ikke længere præget af enkeltpersoners private interesse, men styres på et strategisk grundlag med udgangspunkt i en mission med tilhørende vision og udviklingsplan
- at museets vision har afsæt i de ønsker til et museum, som Varde Kommune har formuleret som en del af sin fritids-, idræts- og kulturpolitik.
- at museet har et inspirerende og tæt samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum

Det er tilfredsstillende:

- at de emner der lægges til grund for etablering af såvel Museumscenter Blåvand som formidlingen omkring flygtningelejren i Oksbøl både er centrale i museets saglige ansvarsområde og vedkommende i en nutidig samfundsdebat.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museets vedtægter fortsat medtager kunstindustri, som ikke er et fænomen, der er specielt typisk for Vardeegnen.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet ved passende anledning søger sine vedtægter fornyet, så emnet kunstindustri udgår og sådan, at de bringes i overensstemmelse med de seneste ændringer af museumsloven
- at museets bestyrelse til stadighed overvejer sin størrelse og sammensætning, herunder behovet for opstilling af udpegningskriterier med henblik på at sikre relevante og nødvendige kompetencer i forhold til museets videre drift og udvikling.

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

Museets samlede indtægter i 2014 var på 13,1 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:

- Tilskud fra staten 2,8 mio. kr.
- Tilskud fra kommune 7,0 mio. kr.
- Ikke-offentlige tilskud 0,4 mio. kr.
- Egen indtjening 2,9 mio. kr.

De senere år har besøgstallet været faldende, hvilket har givet sig udslag i vigende entréindtægter og manglende omsætning i museets kiosker. Dette har sammen med etableringsudgifter til nyt stort magasin resulteret i underskud på driften, som dog dækkes ind gennem et forhøjet kommunalt tilskud. Overordnet set har museet en fornuftig økonomi og en bestyrelse, der forholder sig strategisk til vigende besøgstal og driftsunderskud.

b. Medarbejdere

Museet rådede i 2014 over 28 fastansatte årsværk, heraf 11 videnskabelige årsværk – to med ph.d.-grad.

To årsværk blev udført af personale i fleksjob og anden jobtilbudsordning. Udover det museumsfaglige personale råder museet over personale med en række andre faglige kompetencer med relevans for museets virke, herunder bl.a. inden for formidling og undervisning (læreruddannede), naturhistorie/naturvejleder, teknisk/administrativt personale, håndværkere mv. Hertil kommer timelønnede, sæsonansatte, vagter mv.

Museet inddrager frivillige (anslået 1,5 årsværk) i sit daglige arbejde og sine aktiviteter.

c. Bygninger

Kvalitetsvurderingen fra 2004 påpegede, at museets udgifter til bygninger og vedligeholdelse af bygninger var relativt høj.

I forbindelse med genbesøget i 2015 konstaterede Kulturstyrelsen, at bygningsrelaterede udgifter stadig er en tung post. I 2014 udgjorde de ca. 20 % af museets samlede budget. Det er et problem, fordi bygningsdrift og vedligeholdelse tager ressourcer fra de centrale museumsopgaver.

- Museet råder over bygninger på i alt 16 adresser til udstillinger/formidling, værksteder, administration og magasin. Den oprindelige hovedbygning er museets ejendom, mens alle øvrige bygninger er lejet - primært af Varde Kommune - på det vilkår, at udlejer varetager udvendigt vedligehold, mens museet står for det indvendige.
- Antallet af besøgssteder er de senere år blevet reduceret fra 14 til otte. Aktuelt er museet ved at afvikle en redningsstation, mens både Hodde Skole, Mejerimuseet og en anden redningsstation forsynes med kodelås, så publikum via en kode kan få adgang, uden at museet skal betale en kustode.
- Museumscenter Blåvand er under etablering. Anlægsprojektet er finansieret med en bevilling på næsten 100 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal i 2013. Det kommer til at rumme introduktion til Tirpitzbunkeren og Danmarks Ravmuseum, som flytter fra sin nuværende plads i Oksbøl til Blåvand. Desuden kommer centret til at indeholde et nyt historisk værksted, "Histolarium Blåvand", samt et særudstillingslokale. Museumscenter Blåvand er tegnet af arkitektfirmaet BIG og åbner i 2017. Driften er finansieret dels gennem besparelsen ved at lukke ravmuseet i Oksbøl og integrere Tirpitz bunkeren, dels gennem et forventet besøgstal på minimum 40.000 besøgende årligt. Desuden har kommunen stillet en forøgelse af sit driftstilskud i udsigt.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet reagerer konstruktivt og offensivt på vigende besøgstal
- at museet gennemfører en reduktion i antal besøgssteder uden tilsyneladende at miste lokal opbakning.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et bæredygtigt økonomisk grundlag for sit virke på grund af væsentligt tilskud fra Varde Kommune
- at museet har en betydelig egenindtjening, herunder har tiltrukket et stort fondstilskud
- at museet har en differentieret personalesammensætning hvor godt 40% af de ansatte har en museumsfaglig uddannelse og hvor faglige kompetencer og uddannelsesbaggrunde forekommer relevante i forhold til museets ansvarsområde og virke.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet har bygningsudgifter på knap 20% af de samlede udgifter.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet overvejer yderligere reduktion af antal udstillingssteder, for derved at nedbringe sine bygningsudgifter.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

I kvalitetsvurderingen i 2004 blev det påpeget, at det var klart utilfredsstillende, at museet oplyste, at arbejdstiden ikke levede tid til forskning.

Ved kvalitetsvurderingen i 2015 kunne Kulturstyrelsen konstatere, at museet i dag forsker som foreskrevet.

- Til brug for Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt en oversigt over sine forskningspublikationer for perioden 2011-14. Listen rummer 21 fagfællebedømte titler fordelt med 13 på arkæologi og 8 på nyere tid og formidling. Der er tale om såvel artikler og antologier som monografier, der omhandler et bredt udvalg af emner inden

for museets ansvarsområde. To artikler inden for arkæologi og en inden for nyere tids kulturhistorie er publiceret i fagfællebedømte, internationale tidsskrifter.

- Museet har yderligere publiceret 60 artikler i perioden 2011-14. De har både formidrende og videnskabelig karakter, men anerkendes ikke formelt som forskning, fordi de ikke har været underkastet ekstern fagfællebedømmelse. Mange af artiklerne er publiceret i Opdatering, som er en fælles årbog for Museet for Varde By og Omegn og Ringkøbing-Skjern Museum.
- Museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner om sin forskning, blandt andet Københavns Universitet og Syddansk Universitet. Museet har endvidere indgået partnerskab/formaliseret samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum om arkæologisk forskning og forskning inden for de tidligere nævnte fire supertemaer. Museet indgår i begrænset omfang i internationale forskningssamarbejder
- Bortset fra et afsnit i museets Udviklingsplan 2012-16 om mål og ønsker for museets forskning de nærmeste år, har museet ingen egentlig forskningsstrategi, som prioriterer forskningstemaer med inddragelse af ressourceanvendelse, publicering, organisering mv.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet forsker i et omfang, der står i rimeligt forhold til det videnskabelige personalestørrelse
- at museet publicerer sin forskning i forskellige typer af publikationer og i fagfællebedømte medier, herunder også internationalt.

Det er tilfredsstillende:

- at museet samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner om sin forskning.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en strategi for den samlede forskningsindsats med mål for ressourceanvendelse, forskningsproduktion og -publicering samt struktur for forskningens organisering og ledelse.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet i sin strategi for den samlede virksomhed formulerer plan og målsætninger for forskningsindsatsen, herunder for ressourceanvendelse, forskningsproduktion, publicering, organisering, samarbejde mv. Planen bør udformes, så den sikrer sammenhæng mellem forskningens emner og de øvrige museumsfaglige opgaver og så den fastholder højt fagligt niveau inden for begge fagområder (arkæologi og historie/etnologi)
- at museet bestræber sig på at udvikle og forøge antallet af internationale forskningsforbindelser
- at museet undersøger muligheden for at få artikler publiceret i museets årbog understøttet af ekstern fagfællebedømmelse.

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

I kvalitetsvurderingen i 2004 blev det bemærket, at museets særudstillingsvirksomhed næsten udelukkende handlede om kunst og kunstindustri. Dertil kom at formidling af områdets forhistorie var nærmest ikke eksisterende, hvilket blev betegnet som "stærkt utilfredsstillende" i betragtning af, at museet havde (og har) det arkæologiske ansvar i området. Endelig bemærkede Kulturarvsstyrelsen, at undervisningsområdet var nedjusteret, mens udgivelse af publikationer var højt prioriteret og beslaglagde mange ressourcer.

Ved genbesøget i 2015 kunne Kulturstyrelsen konstatere

- at museet i dag har en omfattende og varieret formidling med afsæt i otte besøgssteder spredt over hele Varde Kommune. Den finder sted både i og uden for museumsbygningerne og rummer en vifte af aktiviteter og tilbud målrettet forskellige brugergrupper. Museet formidler kulturhistorien gennem udstillinger, særudstillinger, events, undervisning, foredrag, omvisninger, byvandring, guidede ture i landskabet (kulturhistorisk, naturhistorisk/naturvejledning), publikationer, mv. samt via forskellige digitale platforme. Museets aktivitetskalender er omfattende og mangfoldig – fortrinsvis i perioden april-september.

- at museet ikke har nogen primær udstilling, der introducerer en udenforstående besøgende til hovedtrækkene i og det særlige ved Vardeegnens kulturhistorie. Således viser den centrale museumsafdeling tæt på torvet i Varde to længerevarende særudstillinger, dels om Otto Frellos malerier, dels om ”Varde i ler”, som er en tværfaglig temaudstilling om ler som materiale og som myte.
- at der ikke er nogen udstilling, der formidler områdets forhistorie, hvilket ikke står i forhold til de mange ressourcer museet bruger på arkæologiske undersøgelser. Museet giver udtryk for, at formidling af forhistorien primært sker i form af publikationer og in situ i forbindelse med arkæologiske udgravninger.
- at museet stadig har en særlig interesse for kunst, men nu som ambition om at integrere kunst i de kulturhistoriske udstillinger. Det kommer f.eks. til udtryk i Nymindegab, hvor såvel anerkendte som ukendte kunstneres malerier illustrerer/dokumenterer den grundlæggende kulturhistoriske fortælling om menneskers livsvilkår i et barsk landskab.
- at formidlingen varierer kvalitativt fra ubemandede besøgssteder med begrænset åbningstid/efter anmodning (Hodde og Hjedding), over udstillinger af ældre dato og sparsom, traditionel formidling på placher suppleret med genstande i montre og et mindre antal rekvisitter og rekonstruktioner (Ølgod Museum) til formidling med brug af digitale muligheder og brugerinddragende hands-on aktiviteter (Nymindegab).
- at besøgstallet ligeledes varierer væsentligt mellem de forskellige besøgssteder. Fra nogle få hundrede i Hodde Skole til over 50.000 på Tirpitz stillingen.
- at udstillingsstederne er tænkt at skulle opleves isoleret. Der er ikke nogen overordnet fortælling, der binder de otte primært tematiske udstillingssteder sammen. Men museet lægger vægt på, at de alle bidrager strategisk til de mål, der er formuleret i museets mission og vision.

b. Undervisning

Museet har opprioriteret sine undervisningstilbud betragteligt siden 2004. I de seneste syv år har museet haft egen skoletjeneste, der tilbyder omfattende og varierede undervisningstilbud (der bredt dækker ansvarsområdet) for daginstitutioner, grundskoler, specialskoler, ungdomsuddannelser, foreninger, klubber mv. Undervisningstilbuddene er tilpasset lærerplaner og trinmål. I 2014 benyttede ca. 13.000 børn og unge museets skoletjeneste. De kom fra 157 klasser, fordelt på grundskoler (146), ungdomsuddannelser (9) og andre uddannelser (2).

I øvrigt bemærker Kulturstyrelsen

- at museet har skriftlige samarbejdsaftaler med undervisningssektoren, og at museet oplyser, det har et velfungerende koordineret samarbejde med mange skoler og andre undervisningsinstitutioner samt kommunens forvaltning på undervisningsområdet.
- at museet har fastansatte medarbejdere med kompetencegivende uddannelse inden for formidling, herunder didaktiske og pædagogiske kompetencer.
- at museet i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum og med tilskud fra Kulturstyrelsen pr. 1. januar 2015 etablerede en fælles vestjysk skoletjeneste for de to museer. Den skal imødekomme nye behov som følge af den ny skolereform. Projektet rummer bl.a. nye tilbud, lærerkurser, evalueringsværktøjer og erfaringsudveksling samt fælles hjemmeside.
- at museet ikke har en nedskrevet strategi for den samlede formidlingsvirksomhed.

c. Museets brugere

- Museet havde i 2014 i alt 98.072 brugere. Hertil kommer over 1.200 deltagere i museets arrangementer uden for museet.
- Museet deltager i Den Nationale Brugerundersøgelse. Det fremgår, at museets afdelinger primært besøges af turister over 50 år, især tyske, dog med undtagelse af Tirpitz stillingen hvor godt halvdelen af publikum er mellem 30 og 49 år. Museet har kun få lokale brugere – mindre end 10 % kommer fra Varde Kommune og mindre end halvdelen fra regionen. Undersøgelsen viser endvidere, at de fleste besøgende kommer fra en ferieadresse i Danmark, og at egnethed for børn vurderes lavt, mens muligheden for at lære nyt opfattes som høj.
- Erkendelsen af en svigtende publikumsinteresse for de mange små udstillinger, har bestyrelsen i museet i rimeligheden af den tidligere nævnte reduktion i antallet af selvstændige besøgssteder til fordel for en satsning på museumscenteret i Blåvand og formidlingen af tyske flygtninge i Oksbøl. Det er en prioritering, der hviler både på en saglig og strategisk vurdering af de enkelte steders kulturhistoriske fortællerværdi og på en økonomisk ambition om, at museets samlede formidling skal kunne hvile i sig selv og ikke belaste museets øvrige kerneopgaver med udgifter.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet bedriver en omfattende og varieret formidlingsvirksomhed i og uden for museet med brug af differentierede formidlingsformer og medier
- at museet har en bred vifte af undervisningstilbud, der er koordineret med lærerplaner og trinmål
- at museet, som led i sin overordnede strategi, har en plan for udvikling og prioritering af besøgsstederne.

Det er tilfredsstillende:

- at museet gerne vil inddrage et kunstperspektiv og værker som supplement til den kulturhistoriske fortælling
- at museet har fastansatte medarbejdere med kompetencer inden for formidling
- at museet har et koordineret samarbejde med undervisningssektoren, herunder institutioner og forvaltning
- at museet i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum udvikler en fælles ny vestjysk skoletjeneste
- at museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre om sin formidling og udvikling heraf.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at de mange ressourcer museet bruger på arkæologiske opgaver tilsyneladende ikke sætter sig større spor i museets udstillinger
- at museet ikke har en nedskrevet formidlingsstrategi

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet endnu ikke har en udstilling, der giver et samlet, overordnet indblik i egnens kulturhistoriske udvikling og særpræg.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet benytter den centrale beliggenhed i købstaden til at præsentere en udstilling, der giver et samlet, overordnet indblik i egnens kulturhistoriske udvikling og særpræg. De to nuværende udstillinger i udstillingsbygningen i centrum af Varde om kunstneren Otto Frello og om ler som materiale udnytter ikke stedets beliggenhed og opfylder ikke behovet for en alment tilgængelig, overordnet præsentation af områdets kulturhistorie
- at museet i en central udstilling om Varde og omegn henviser til museets øvrige besøgssteder for en mere detaljeret gennemgang af særlige emne
- At museet i sin strategi for den samlede virksomhed formulerer plan og målsætning for formidlingsindsatsen.

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

I kvalitetsvurderingen i 2004 blev det påpeget, at museet bør nedprioritere såvel sin stærke satsning på kunstindustri som sin virksomhed som kunstmuseum til fordel for en generel oprioritering af sit kulturhistoriske ansvarsområde.

Ved besøget i 2015 konstaterede Kulturstyrelsen

- at museets indsamling er baseret på en restriktiv, men aktiv og faglig reflekteret praksis, der er knyttet til museets forskning og formidling. Der er udformet en indkomstseddel, herunder med indkomstkvittering til giver med nødvendige oplysninger - dog mangler sedlen oplysning om, at givers navn vil blive indført i museets samlingsregister, som er offentligt tilgængeligt på internet. Museet koordinerer sin indsamling med andre museer, herunder bl.a. i regi af diverse puljesamarbejder og i tæt samarbejde med Ringkøbing-Skjern Museum.
- at museet har formuleret en indsamlingspolitik, der foreskriver, hvem der er bemyndiget til at accessionere genstande og ud fra hvilke kriterier (relevans, proveniens, forsknings- og formidlingsmæssig værdi og bevaringstilstand), de bemyndigede skal afgøre, om en genstand skal accepteres eller sendes tilbage til giver.
- at museets samling omfatter ca. 64.000 genstandsnumre. Tilvæksten i 2014 var på 450 genstandsnumre, hvoraf de fem skyldtes passivt indsamlede genstande.
- at museets samling bærer meget præg af sin historik: Da Museet for Varde By og Omegn blev etableret i 1912, var det med henblik på at tilbyde byens og oplandets beboere en klassisk, national dannelse. Derfor har museet kopier af guldhornene i sine samlinger ligesom også afstøbninger af nogle af Thorvaldsens værker stadig indgår. Sidenhen skiftede fokus til dokumentation og formidling af lokale livsformer, og museet rummer nu også genstande med relation til områdets landbokultur, købstadens og stationsbyens historie, herunder diverse håndværk og detailhandel, samt kystkultur. Inden for forhistorie er samlingen især præget af jernalder og vikingetid. Museet vurderer selv, at samlingen sagligt set er bredt dækkende for ansvarsområdet - omend med behov for samlingsgennemgang og visse udskillelser - men at tiden efter anden verdenskrig kun er svagt repræsenteret.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KID). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

I kvalitetsvurderingen i 2004 blev det påpeget, at Museet registrerede sine samlinger kommuneopdelt, hvilket er uhensigtsmæssigt fordi det vanskeliggør museets overblik over sin samling

Ved besøget i 2015 konstaterede Kulturstyrelsen bl.a. følgende

- Museet benytter det fællesmuseale system Regin til sin samlingsregistrering. Den kommuneopdelte registrering, som blev kritiseret i kvalitetsvurderingen fra 2004, har museet forladt til fordel for én samlet registrering. Dermed er museet på linje med andre museer, og risikoen for indsamling af dubletter er mindsket.
- Dags dato har museet indberettet 63.874 inventarumre til centralregisteret Museernes Samlinger, og museet må således siges at være ajour med sin indberetning af kulturhistorie. Museet indberetter ikke til Kunstindeks Danmark, selvom det har en del værker i samlingen af kunstnerisk værdi og malet af anerkendte kunstnere.
- Museet har udarbejdet retningslinjer for sit registreringsarbejde, herunder dokumentation for museets registreringspraksis og -historik. Museet angiver en museumsfaglig begrundelse for indsamlingen som en del af registreringen, og museet råder over personale med relevant registreringskompetence, der også indgår i relevant fagligt netværk om samlingsarbejdet.
- Hvad angår museets indberetning til Fund og Fortidsminder henvises til afsnittet nedenfor om Museumslovens kapitel 8.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

I kvalitetsvurderingen i 2004 blev det bemærket, at museet burde træffe aftale om regelmæssig gennemgang af samlingerne med Konserveringstjenesten for Ribe og Ringkøbing Amter. Denne gennemgang burde omfatte såvel samlingerne selv som deres opbevaringsforhold.

- I dag har museet aftaler med Konserveringscenter Vest om løbende, udbedrende konserveringsarbejder, jævnligt opsyn med samlingen, rådgivning mv. Museets direktør er formand for Konserveringscentrets bestyrelse.
- Museets samling er dels placeret i de otte besøgssteders udstillinger, dels i tre forskellige magasiner. Museet har i løbet af de senere år reduceret 26 små spredte magasiner til tre tidssvarende magasiner.
- I februar 2015 har konserveringscenteret som led i kvalitetsvurderingen foretaget en vurdering af klima og bevaringsforhold i museets udstillinger og magasiner samt udarbejdet oplæg til bevaringsplan.
- Konserveringscenter Vest opfordrer til en systematisk monitorering af samlingen og bemærker bl.a., at museet med fordel kunne have benyttet indflytningen i et nyt stort magasin i Oksbøl til at ompakke genstandene. Konserveringscenteret konstaterer, at bevaringsforholdene i museets udstillinger varierer fra gode til mindre gode – oftest afhængig af bygningens beskaffenhed. Centeret noterer problemer forskellige steder – særligt i forhold til belysning, klima (luftfugtighed, temperatur), skadedyr og brandsikring, som dog med forholdsvis enkle greb kan forbedres.
- Konserveringscenteret vurderer, at 20% er i hhv. formidlingseget og 70% i stabiliseret tilstand, og 10% er behandlingskrævende eller svært skadet. Men i konklusionen hedder det: ”Dog overskygges dette lidt af magasineringsstandarder – som statistikken ikke viser – og hvor der er plads til forbedring, fx angående manglende rengøring, rørinstallationer og delvis alt for tæt opstilling.”
- Centrets konklusion svarer til de iagttagelser Kulturstyrelsen gjorde under besøget. Der er sket klare forbedringer siden bevaringstilstanden i kvalitetsvurderingen 2004 blev karakteriseret som rimelig. Men der er fortsat potentiale for forbedringer
- Museet har ikke en nedskrevet, prioriteret bevaringsplan

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har formuleret en indsamlingspolitik, der sikrer en aktiv og fagligt reflekteret indsamlingspraksis inden for ansvarsområdet, og som omfatter retningslinjer, procedurer og kriterier for modtagelse og indkomst af genstande
- at museet er ajour med indberetning af sin samling til Museernes Samlinger
- at 90% af samlingen er i formidlingseget eller stabiliseret tilstand.

Det er tilfredsstillende:

- at museet sikrer god registreringspraksis gennem uddannet personale, nedskrevne retningslinjer/procedurer for registreringsarbejdet samt dokumenteret registreringshistorik
- at museet har forbedret bevaringsforholdene væsentligt gennem afvikling af mindre, tidsvarende magasiner til fordel for et større mere velegnet magasin.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke sikrer sig giveres og meddelers underskrift på, at de er informeret om, at deres navn indføres i museets offentligt tilgængelige samlingsregister og muligvis bliver søgbart på internettet
- at der i konserveringscenterets rapport peges på visse problematiske bevaringsforhold i både udstillinger og magasiner
- at museet ikke har en nedskrevet prioriteret bevaringsplan.
- at museet ikke indberetter kunstværker af national betydning til det centrale kulturarvsregister, Kunstindeks Danmark.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet sikrer sig, at giver eller meddeler med sin underskrift tilkendegiver at være informeret om, at hans eller hendes navn i forbindelse med registrering af genstanden/beretningen vil blive nævnt i museets offentligt tilgængelige registreringssystem og dermed muligvis bliver søgbart på internettet
- at museet med afsæt i konserveringscenterets rapport udarbejder en prioriteret bevaringsplan for såvel den præventive som udbedrende bevaringsindsats
- at museet søger Kulturstyrelsens pulje til samlingsgennemgang med henblik på en fokusering af bevaringsindsatsen og udskillelse af ikke-relevante genstande
- at museet efter nærmere aftale med Kulturstyrelsen indberetter sine kunstværker til Kunstindeks Danmark.

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

Museet varetager inden for sit ansvarsområde opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 både hvad angår arkæologi og nyere tids kulturhistorie. Museet bidrager i samarbejde med kommunen med at udpege, undersøge, dokumentere og sikre bevaringsværdier, som led i kommunens fysiske planlægning.

Museet oplyser, at det har et godt og tæt samarbejde med kommunen. Det er uformelt og i høj grad båret af personlige relationer, som betyder, at museet er med i drøftelserne af lokalplaner allerede i den indledende fase. Indgangen til kommunen lettes af, at forvaltningen af kultur og teknik ligger under en og samme chef.

Den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed

Fra 1. januar 2014 er det formelle ansvar for arkæologiske opgaver i Ringkøbing-Skjerns ansvarsområde overgået til Museet for Varde By og Omegn. I praksis sker løsningen af de arkæologiske opgaver i et ligebyrdigt samarbejde mellem de to museer i regi af Arkæologi Vestjylland (ARK-Vest). Der er nedsat en styregruppe med deltagelse af chefer og souschefer fra de to museer.

- I 2014 gennemgik museet via ARK-Vest 1976 byggetilladelser, 289 tilladelser efter natur- og planloven, gennemgået 45 lokalplaner. Museet (ARK-vest) afgav 138 høringssvar, og de indkomne sager medførte 29 forundersøgelser og 10 udgravninger
- Samarbejdet i ARK-Vest er præget af store transportafstande. For at mindske det problem kører arkæologerne hver morgen til deres udgravninger fra to stationer, nemlig Bundsbæk Mølle i den nordlige del af det fælles område og museet i Varde i den sydlige del. Den nødvendige erfaringsudveksling mellem de to grupper finder sted på et fast ugentligt personalemøde for de beskæftigede i ARK-Vest.
- Museet har tradition for at være fagligt aktiv, bl.a. ved at arrangere og deltage i symposier og temamøder. Der har været et pænt og løbende forskningsafkast af den arkæologiske virksomhed og et omfattende og differentieret formidlingsafkast, herunder åbne udgravninger, publikationer, nyheder, bygherrefolder mv.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet i det nye arkæologisamarbejde bidrager med god administrativ praksis, tradition for høj faglig aktivitet og deltagelse, nytænkende og eksperimenterende udvikling på området samt væsentligt forsknings- og formidlingsafkast af den arkæologiske virksomhed.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et tæt og formaliseret samarbejde med kommunen vedrørende den fysiske planlægning.

Kulturstyrelsen anbefaler

- at museet fortsat udvikler sin rolle som aktør i den kommunale planlægning og udvikling samt i regi af ARK-Vest fortsætter - og i lys af nye krav - videreudvikler sin gode administrative praksis og faglige indsats af den arkæologiske virksomhed.

Museets fremtid

- Med hensyn til om samarbejdet med Ringkøbing-Skjern Museum kan ende med en fusion, svarer museet, at nok er ”vi forlovet, men ikke gift.” Men museet lægger vægt på at undlade initiativer, som på længere sigt kunne virke som en barriere for en evt. kommende fusion.

BAGGRUND

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Museet for Varde By og Omegn

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted den 22. og 23. april 2015.

Tilstede var:

Fra museet:

Lisbet Rosendahl, formand

Claus K. Jensen, museumsdirektør, Museet for Varde By og Omegn

Fra Varde Kommune:

Bent Peter Larsen, direktør for Plan, Kultur og Teknik

Fra Kulturstyrelsen:

Sidsel Risted Staun, museumskonsulent

Eske Wohlfahrt, specialkonsulent

Alle ovenstående deltog i andendagens dialogmøde om museet. I besigtigelserne deltog kun museets direktør og Kulturstyrelsens to repræsentanter.

Under opholdet besøgtedes alle museets besøgssteder samt magasinet i Oksbøl. Museets direktør er formand for Konserveringscenter Vest i Ølgod og i forlængelse af besigtigelsen af Ølgod Museum var der indlagt en hurtig rundgang i konserveringscenteret.

2. Om Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

- Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)
- Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)
- Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)
- Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)
- Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2014)
- God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)
- Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)
- Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturstyrelsens hjemmeside: www.kulturstyrelsen.dk under institutioner/museer/museumsvirksomhed/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltagere.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturstyrelsens anbefalinger. Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.